

LAPSIASIAVALTUUTETTU

Kuulemmeko lapsen äänen? Lapsen oikeudet ja päihdepolitiikka.

Lapset, perheet ja päihteet-seminaari.
7.10.2009 Helsingissä

LAPSIASIAVALTUUTETTU

YK:n lapsen oikeuksien
sopimus 1989

Suojelu
Protection

Palvelut ja toimeentulo
Provision

Osallistuminen ja oikeus
tulla kuulluksi
Participation

**TIESITKÖ, ETTÄ
LAPSILLA
ON OMAT
OIKEUDET?**

**IHMISOIKEUDET
KUULUVAT JOKAISELLE
IÄSTÄ RIIPPUMATTA.**

**YK:N LAPSEN
OIKEUKSIEN
YLEISSOPIMUS ON
TEHTY TURVAAMAAN
LAPSEN ERITYISIÄ
TARPEITA JA ETUA.**

LAPSEN OIKEUKSIEN YLEISSOPIMUS

hyväksyttiin Yhdistyneiden
Kansakuntien yleiskokouksessa
vuonna 1989. Kaikki maailman
maat kahta lukuun ottamatta ovat
sopimuksen osapuolia. Suomi liittyi
sopimukseen 1991. Sopimus velvoittaa
Suomessa valtiota, kuntia, lasten
vanhempia ja muita aikuisia.

**KAIKKI
LAPSET OVAT
TASA-ARVOISIA**

YK-sopimuksen pääperiaatteet

- Lapsia tulee kohdella yhdenvertaisesti
- Lapsen etu tulee asettaa päätöksenteossa ensisijalle
- Lapsen oikeus hyvään elämään omaan tahtiinsa (ikä ja kehitystaso)
- Vanhempien ensisijainen vastuu lapsen hyvinvoinnista ja julkisen vallan tuki heille
- Sopimus välineenä kohti lapsiystävällistä yhteiskuntaa

Esimerkkejä sopimuksen velvoitteista

- Lasta on suojeltava kaikelta ruumiilliselta ja henkiseltä väkivallalta, välinpitämättömältä ja huonolta kohtelulta sekä hyväksikäytöltä (24 artikla)
- Lapsella on oikeus parhaaseen mahdolliseen terveydentilaan. Äideille on taattava asianmukainen terveydenhoito. (19 artikla)
- Lapsella on oikeus osallistua, vaikuttaa ja tulla kuulluksi itseään koskevissa asioissa (art 12)
- Lapsella on oikeus lepoon, leikkiin ja virkistykseen (artikla 17)

Hyvä vanhempi lasten näkökulmasta

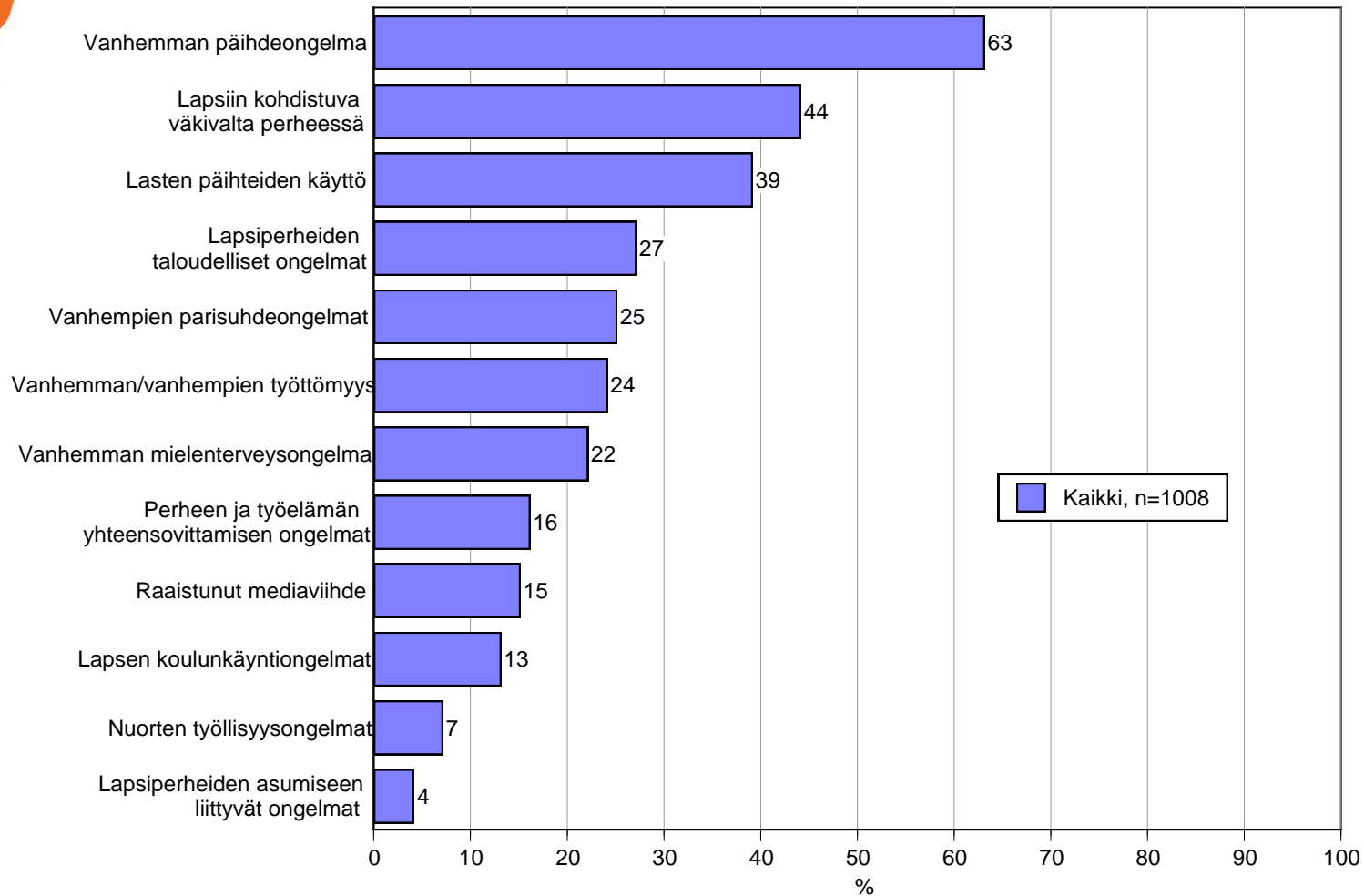
- pitää lasta tärkeänä: rakastaa, välittää, antaa aikaa
- pitää lapsesta huolen: huolehtii, auttaa, elättää, tekee kotitöitä
- on kiva: ystävällinen, kiltti, antelias, ei liian ankara, antaa joskus vapauksia
- rajoittaa ja kasvattaa: laittaa rajat, pitää kurin, ei lelli, opettaa ja neuvo
- elää ihmisiksi: ei käytä päihteitä tai tupakoi, ei riitele toisen vanhemman kanssa, ei eroa, mutta jos eroaa pitää yhteyttä

Valkonen, Leena 2006, Millainen on hyvä vanhempi ? 5-6 luokkalaisten vanhemmuuskäsitykset, Jyväskylän yliopisto

Pahimmat uhat lapsen hyvälle elämälle tänä päivänä

n=kaikki vastaajat

Lapsen ja nuoren näkökulma (1)

- "Minua vähän huolettaa kun äidillä menee välillä tuo juominen vähän yli. Aina kun se menee johonkin, niin se käy juomassa ja joskus se juo ku se on kotona. Tässä vähän aikaa sitten se kävi juomassa 3-4 viikonloppua peräkkäin. Se on vähän huolestuttavaa."
- nuori pohjois-suomesta

Lapsen ja nuoren näkökulma (2)

- "Mun äiti ja isi juo joka viikon loppu ja viikollakin ne on humalassa ja ne tappelee...
Mä meen aina mun omaan huoneeseen ja laitan oven kiinni ja meen sänkyyn peiton alle enkä uskalla mennä ees vessaan...
Koulussa kaikki kiusaa kun mun vanhemmat on juoppoja ja mä VIHAAN VIINAA enkä aio IKINÄ maistaa sitä ite!!!!!" – lapsi (lainaus Jyväskylän katulähetyksen aineistosta)

Lapset kärsivät eniten vanhempien alkoholinkäytöstä

- joka kymmenennelle (10 %) lapselle aiheutuu haittaa (Lasinen lapsuus tutkimus 1994 ja 2003)
- ei pelkästään ns. suurkulutus vaan myös ajoittainen harkitsematon alkoholinkäyttöä
- eri tyyppisiä haittoja – suoria ja epäsuoria, pieniä ja suuria
  - kehitysvammaisuus (FAS/FAE/ARND) (500 – 3000 lasta)
  - väkivallan uhriksi joutuminen, tapaturmat
  - turvattomuus, pelko, viha, häpeä
  - epäjohdonmukainen kasvatus - kiintymyssuhdehäiriöt
  - ravinnon puute, univaje
  - kouluvaikeudet
  - perheen eristyneisyys, harrastusten puute, leimaaminen
  - lapsi ei saa olla lapsi – kantaa vastuun aikuisista, sisaruksista
  - aikuisena: mielenterveyden ongelmat, alkoholiongelmat

Kuuluuko lapsen ääni?

- etenkin pienet lapset ovat viranomaisten ja lähiyhteisön armoilla
- aikuiset saattavat yrittää vaientaa lasta ja salata ongelmia
- lapsi ei uskalla kertoa koska ei halua perheen hajoavan
- lapset yrittävät ottaa puheeksi mutta heitä ei oteta vakavasti tai asiaa vähätellään (palvelut, lähipiiri)
- lapset etsivät keinoja selviytyä ja pärjätä
- lapset eivät osaa hakeutua erityispalveluihin

Kuinka auttaa lasta!

- "Itse ihmettelen aina uudelleen ja uudelleen, että kuinka koulussa ei huomattu jatkuvaa väsymystäni. Kävin yläasteen alkuaikoina jopa paljon terkkarilla valittamassa yhtä sun toista vaivaa ja olisin silloin vaan toivonut että joku olisi kysynyt suoraan kuinka voin ja mitä meillä tapahtuu" (Nimim. Miranda 2007)
- lähde: Maritta Itäpuisto: Pullon pohjimmaisat

Näkökulmia lasten auttamiseen

- Lapsia tulee auttaa vanhempien raitistumisesta riippumatta – heillä on oikeus saada tukea ja tulla kuulluksi, huomatuksi ja kokea että hänestä välitetään
- Vahvistetaan lapsen omia voimavaroja ja selviytymistä – harrastukset, iänmukainen elämä, tukea antavat aikuiset, ei-juova vanhempi, sisarukset
- Vanhemmuuden oppiminen ja opettaminen – vrt. vauvan tekeminen näkyväksi, lapsen tarpeiden ymmärtäminen
- Vertaisryhmät osoittautuneet hyviksi lasten kannalta
- Lasten oman kokemustiedon käyttäminen palveluiden kehittämisessä (Lapset asiantuntijoina)

Aloite vanhempien alkoholinkäytön ja siitä lapsille aiheutuvien ongelmien vähentämiseksi Lapsiasiavaltuutettu, A-klinikkasäätiö ja järjestöt luovuttivat STM:lle tammikuussa 2007 www.lapsiasia.fi/ajankohtaista/aloitteet

Vanhasen hallituksen ohjelma 2007

- "Vähennetään määrätietoisella päihdepolitiikalla lasten vanhempien alkoholinkäyttöä ja siitä lapsille aiheutuvia haittoja.
- Lasten oikeuksien turvaamiseksi varmistetaan raskaana olevien naisten hoito
- Turvataan päihdeongelmaisten vanhempien lapsille riittävät tukipalvelut"

Päihdeäitityöryhmä 2008/STM

- **Tehtävä**
- Kartoittaa raskaana olevien päihdeongelmaisten naisten tarvitsemien palveluiden nykytila ja arvioida palvelujen kehittämistarve lasten oikeuksien turvaamiseksi,
- tehdä ehdotuksia raskaana olevien päihdeongelmaisten naisten palveluiden kehittämiseksi palvelurakennemuutostus huomioiden,
- tehdä ehdotuksia siitä, miten turvataan päihdeongelmaisten vanhempien lapsille riittävät tukipalvelut,
- arvioida tahdosta riippumattoman hoidon tarkoituksenmukaisuutta raskaana olevien päihdeongelmaisten naisten kohdalla,
- arvioida tältä osin sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädäntöä ja
- tehdä ehdotuksen mahdollisista lainsäädäntömuutoksista

Lasten suojelu alkoholinkäytön haitoilta vaatii monipuolista keinovalikoimaa (1)

- alkoholiverotuksen kiristäminen
- mainonnan rajoittaminen tuotetietoihin
- ikärajojen tehokkaampi valvonta
- vähittäismyyntimonopolin säilyttäminen Alkolla
- varoitusmerkinnät (sikiöhaitat),
- viestintäkampanjat: vanhempien alkoholinkäytön haitat lapsille – ”hoksaaminen”

(2) Palvelujärjestelmän kohennukset

- Neuvolan kyky tunnistaa äitien ja isien päihdeongelmia
- Päihdeäitien "subjektiivinen oikeus" hoitoon
- Äärimmäisissä tapauksissa tahdonvastaisen hoidon mahdollisuus
- Perhekuntoutuksen lisääminen ja lapsilähtöisyys
- Päivähoidon ja oppilashuollon kyky tunnistaa lapsen ongelmia
- Matalan kynnyksen tukipalvelut lapsille ja nuorille
- Valmiudet kuulla lapsia ja nuoria itseään

Seminaarissa tulossa

- Miten STM toimeenpanee päihdeäitityöryhmän ehdotuksia?
- Uutta vertailutietoa ongelmien yleisyydestä Lasinen Lapsuus –tutkimukset 1994, 2004, 2009
- Lasten omia näkökulmia palveluiden kehittämiseen (www.varjomaailma.fi)
- Tutkimustietoa isien juomisesta – perheen näkökulma